

OSVRTI

OKRUGLI STOL JUGOSLAVENSKOG UDRUŽENJA
ZA POMORSKO PRAVO, ODRŽAN U ZAGREBU
14. XII 1984.

Jugoslavensko udruženje za pomorsko pravo organiziralo je 14. prosinca 1984. u Zagrebu, u prostorijama Slavije Lloyd, Okrugli stol na dvije teme: Stvarna prava u našem Zakonu o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi i revizija Konvencije o ograničenju odgovornosti vlasnika pomorskih brodova iz 1976.

U radu Okruglog stola sudjelovali su brojni stručnjaci iz brodarskih, agentskih, špediterskih i drugih zainteresiranih organizacija udruženog rada širom zemlje, te stručnjaci iz pravosuđa, znanstvenih ustanova i s fakulteta, pa je ovako široki krug sudionika znatno doprinio sveobuhvatnosti i uspješnosti diskusije o temama koje su bile na dnevnom redu Okruglog stola.

Rad Okruglog stola je započeo pozdravnom riječju počasnog predsjednika JUPP-a akademika Vladislava Brajkovića koji je izrazio svoju radost što je razgovor o aktualnim problemima vezanim uz pomorsku privredu i pravo okupio tako veliki broj stručnjaka, koji su, po uvjerenju akademika Brajkovića, najkvalificiraniji da doprinesu raspravi i pronalaženju rješenja pitanja koje suvremena pomorska privreda nameće pred naše zakonodavstvo.

Kao uvodna informacija za rad Okruglog stola o prvoj temi poslužio je kratki prikaz Lj. Mintas-Hodak o radu CMI-a na unifikaciji prava o privilegijima i hipotekama, te o problemima koje primjena odredaba o ugovornom založnom pravu, sadržanih u ZPUP, izaziva u praksi pomorske privrede.

U diskusiji koja se nakon uvodne informacije Lj. Mintas-Hodak razvila sudjelovao je veliki broj sudionika analizirajući osnovni problem s različitih aspekata.

Tako je prof. dr V. Filipović istaknuo posebno neke povijesne okolnosti koje su uvjetovale uvodjenje u naš ZPUP pojma "ugovorno založno pravo" umjesto naziva "hipoteka", napomenuo je da do sada nije bilo praktično razlike između ta dva pojma, ali je spomenuo i nova mišljenja koja se o tome javljaju, te je pozvao sudionike da započnu diskusiju da li pojam "ugovornog

založnog prava" na brodu prema našem ZPUP treba i nadalje tumačiti kao sinonim za hipoteku, sa svim pravnim implikacijama koje to izaziva, i da li treba ili ne treba predložiti promjenu pozitivnog zakonskog teksta.

Za riječ se potom javio dr H. Kačić. On se pozvao na svoj nedavno tiskani članak o stvarnim pravima na brodu u jubilar-
nom broju 100 časopisa Uporedno pomorsko pravo i pomorska ku-
poprodaja, te je ponovio neke osnovne postavke iz tog članka. Dr H. Kačić je ukratko istakao da smatra kako zbog bitno pogor-
šanih ekonomskih uvjeta pod kojima se odvija pomorska djelat-
nost (posebno brodogradnja i brodarstvo) postojeće pozitivno-
pravne odredbe o ugovornom založnom pravu na brodu treba tuma-
čiti tako da one ne znače samo sinonim za klasičnu hipoteku,
nego da znače i stvarno pravo "sui generis" na tuđjoj stvari. Na temelju tog i takvog prava vjerovnik je ovlašten namiriti se iz vrijednosti broda ovršnom javnom dražbom, ali to pravo daje istovremeno vjerovniku pravo da na osnovi posebne ugovorne klauzule deposedira dužnika u slučaju propusta u plaćanju kredita i da sam iskorištava založeni brod do namirenja svog potraživa-
nja.

Drug P. Crnica postavio je dr H. Kačiću pitanje da li ugo-
vorna klauzula o deposesiji broda u slučaju propusta dužnika vrijedi i u situacijama kad se gradi brod u jugoslavenskom bro-
dogradilištu za jugoslavenskog naručitelja (brodara). Sud je do sada, po riječima druga Crnice, stajao na stajalištu da takva mogućnost ne postoji. Drug Crnica pita nadalje kako privoliti sudove da na jednoobrazan način tumače učinak takvog uglavka i kad se radi o pravnom odnosu sa stranim partnerom i kad se radi o takvom odnosu samo između domaćih stranaka.

Dr H. Kačić je kratko odgovorio na postavljena pitanja re-
kavši da takva odluka suda ne postoji koliko je njemu poznato, a da slučaj na koji se poziva drug Crnica nije primjenljiv na ovu situaciju jer naručitelj nije prilikom ugovaranja gradnje broda previdio u ugovoru o založnom pravu na brodu uglavak o deposesiji u slučaju propusta dužnika. U takvoj situaciji je pot-
puno jasno da sud nije mogao dopustiti deposesiju broda u korist vjerovnika kad to prethodno nije bilo ugovoreno. Dr H. Kačić je takodjer istakao kako smatra da nema nikakve zapreke da sudovi ne bi jednoobrazno tumačili učinak ugovornog uglavka o depose-

siji i kad se radi o domaćim i kad se radi o odnosima sa stranim partnerima.

Drug N. Perčić je smatrao da se izneseno mišljenje dra H. Kačića o tumačenju sadržaja odredaba o ugovornom založnom pravu u našem ZPUP može smatrati dvostruko: s pravnog i s ekonomskog gledišta. S pravnog gledišta mogućnost ekstenzivnog tumačenja pojma ugovornog založnog prava ovisi prvenstveno o tumačenju definicije tog pravnog instituta kako je definiran u čl. 293 ZPUP. On smatra da nema nikakve zapreke da se uz prava koja Zakon predviđa kao sadržaj tog pravnog instituta tom pojmu dodaju još neka ovlaštenja stranaka ugovornog odnosa. Definicija nije dakle limitativnog karaktera i utoliko ideja o ekstenzivnom tumačenju ugovornog založnog prava kao prava koje uz poseban ugovorni uglavak može vjerovniku dati pravo i na depozesiju broda, nije moguća. Njemu međutim nije sasvim jasna ekonomska svrha takvog ekstenzivnog tumačenja. Naime, u vrijeme ekonomske depresije (u razdobljima niskih vozarina) u čemu je veća mogućnost založnog vjerovnika da uspješno posluje s depozediranim brodom od takve mogućnosti brodara-dužnika koji se tim poslom bavi obrtimize i zna sve mogućnosti koje postoje na svjetskom tržištu.

U diskusiju se uključio i prof. dr V. Filipović naglasivši da ukoliko se prihvati predložena ideja o mogućnosti da depozesije dužnika prema našem ugovornom založnom pravu, neće biti moguće tumačiti to pravo depozesije tako da založni vjerovnik u slučaju propusta dužnika automatski ulazi u posjed broda. Član 205 ZPUP predviđa mogućnost ugovornog osnivanja zakupa broda, pa je to jedini način da se izvrši depozesija broda. U svakom slučaju ugovorni uglavak o depozesiji založnog dužnika mogao bi se i upisati u upisnik brodova ali samo za obveznopravnim učinkom tj. s djelovanjem "ex tunc" i to "inter partes", a nikako prema svim trećima, eventualnim kasnijim stjecateljima broda.

Prof. dr B. Jakaša složio se s idejom dr H. Kačića o ekstenzivnom tumačenju pojma ugovorno založno pravo na brodu, a u pogledu same depozesije broda rekao je da i prema klasičnom pojmu hipoteke depozesija se ne može izvršiti dok ne postoji ugovor o založnom pravu. Kad međutim takav ugovor jednom postoji, stranke mogu drugim ugovorom ugovoriti zakup broda, pa tako i u sustavu klasične hipoteke, iako drugim pravnim mehanizmom, ali ipak može također doći do depozesije broda.

Drug J. Babić postavio je pitanje dr H. Kačiću da li se može dopustiti deposesija broda i koji su učinci takve deposesije kad je nad imovinom dužnika započet postupak prisilne likvidacije, a brodovi nisu pod ugovornim založnim pravom već pod bankovnom garancijom. Da su takvi brodovi ujedno opterećeni i ugovornim založnim pravom i ugovornom bankovnom garancijom, što bi banka mogla učiniti da spriječi deposesiju broda.

Dr V. Hlača je negirao kategorički tvrdnju dra H. Kačića da su naša brodogradilišta u teškoj ekonomskoj situaciji zbog neiskorištenih kapaciteta. To bi se, po njegovim riječima prije moglo reći za naše brodare. No uz pretpostavku da su i brodari i brodogradilišta zaista u teškoj situaciji, deposesija dužnika, kako to predlaže dr H. Kačić, nije po mišljenju dr V. Hlače moguća jer naše ugovorno založno pravo kao ni hipoteka na koju se oslanja ne dopušta prenošenje posjeda na založnog vjerovnika. Nije mu takodjer jasno kako se to misli prenositi posjed na osnovi slobodnog dogovora stranaka. Postavlja pitanje nije li za takav čin ipak potrebna intervencija neke pravosudne instance.

Dr H. Kačić nastojeći odgovoriti na sva postavljena pitanja, napomenuo je da se ovakvo ekstenzivno tumačenje ugovornog založnog prava sve više nameće u praksi. U 1983. godini bila su tri slučaja ugovornog založnog prava s uglavkom o deposesiji, u 1984. godini ima ih već četiri, a još 5-6 takvih slučajeva su upravo u toku da budu zaključeni. Odgovarajući na pitanje druga N. Perčića, dr H. Kačić je rekao da je osnovni ekonomski razlog i prednost deposesije broda u korist založnog vjerovnika izbjegavanje nepovoljnog trenutka za početak sudske prodaje broda. U dokaz te tvrdnje spomenuo je nedavni slučaj jednog broda čija je vrijednost od trenutka dovršenja do trenutka prodaje, za samo nekoliko mjeseci, pala na 1/10 prvotne vrijednosti. Odgovarajući na pitanje druga J. Babića dr H. Kačić je rekao da upravo deposesija broda omogućava založnom vjerovniku, a time i banci, premjestiti sudsku prodaju broda u mjesto gdje se može postići viša cijena za vrijednost broda u trenutku prodaje. Završno dr H. Kačić je napomenuo da je uglavak o deposesiji broda nužno zlo za brodare na koje su prisiljeni da bi se održali u okvirima svjetske pomorske trgovine, te ako na njega ne pristanu to plaćaju znatno skuplje na drugi način.

Prof. dr V. Filipović je zahvalio dosadašnjim diskutantima, te je predložio da se raspravu uključe i predstavnici našeg pravosudja, koje je sigurno najpozvanije da dade svoju ocjenu o prijedlogu dra Kačića i o postojećoj privrednoj praksi.

Drugarica G. Gasparini bila je vrlo kratka i jasna u svom izlaganju. Ona je naglasila da govori kao sudac koji bi bio suočen s odlukom da li takvom ugovornom uglavku u ugovoru o založnom pravu na brodu priznati valjanost ili ne. Istakla je da bi se u takvom slučaju založila za mogućnost depozesije i to upravo iz svih onih razloga i na osnovi svih pravnih argumenata koje je izložio dr H. Kačić u svom nedavno objavljenom članku. Drugarica G. Gasparini rekla je u nastavku da se boji kako ovakav njezin stav ne bi naišao na podršku među sucima Vrhovnog suda koji se više oslanjaju na načela građanskog prava u tumačenju praznina u ZPUP. Kako se, prema riječima drugarice Gasparini, supsidijarno uz ZPUP primjenjuju propisi građanskog prava, odluka sudaca Vrhovnog suda, koja bi bila protivna njezinoj, sigurno da bi davala podršku ideji da se ZPUP promijeni u tom smislu da se izričito dopusti mogućnost depozesije dužnika, i da se na taj način otkloni svaka sumnja i eventualna supsidijarna primjena načela i građansko-pravnog pojma hipoteke.

Na kraju diskusije dr H. Kačić je predložio da se sumira dosadašnja diskusija u smislu zaključka o prihvaćanju ekstenzivnog tumačenja pojma ugovornog založnog prava kako ga predviđa naš ZPUP. Dr H. Kačić je istakao da koliko je njemu poznato u brodarstvu nema izričitih protivnika takvom zaključku, a misli da može s dosta sigurnosti, prema razgovorima vodjenim s odgovornim osobama, isto reći i za brodogradjevne krugove, koji na žalost danas nisu prisutni za Okruglim stolom. Ovakvo rješenje koje predviđa ugovorno založno pravo na brodu kao pravo "sui generis" nije neka izvorno samo naša ideja. Ugovorno založno pravo je još u srednjevjekovnom hrvatskom stvarnom pravu sadržavalo u sebi i mogućnost depozesije dužnika, te je tek prihvaćanjem pravnih instituta formiranih kasnije u srednjoj Evropi uveden pactum antichreticum kao bitni uvjet hipoteke u građanskom pravu. Naša pomorska hipoteka nije ni u čemu odudarala od građanske hipoteke sve do donošenja ZPUP, kad je uvedeno ugovorno založno pravo na brodu koje po mišljenju dra Kačića samo u ovom ekstenzivnom tumačenju, tj. uz pravo na depozesiju dužnika, može

zadovoljiti potrebne naše prakse. Ovakvo ili slično rješenje poznato je danas i u svijetu. Poznaje ga Španjolska, Belgija i Norveška. Svaki suprotan zaključak koji bi eventualno danas proizašao iz diskusije za ovim Okruglim stolom u pogledu tumačenja ugovornog založnog prava po ZPUP bio u krajnjoj liniji suprotan već uvedenoj pomorskoj praksi i doveo bi do brojnih poteškoća u sudskim sporovima koje bi izazvao.

Dr V. Hlača je izrazio svoje negodovanje da se donese zaključak kako je predložio dr Kačić s obzirom da je svako takvo tumačenje ZPUP nevaljano i sud ga ne bi dopustio, kao što je rekla kolegica Gasparini.

Moderator Okruglog stola prof. dr V. Filipović založio se da ovaj skup prihvati predloženi zaključak dra Kačića koji, kako je on to rekao, proizlazi iz suglasnih diskusija većine sudionika.

Prema tome zaključak nakon diskusije o stvarnim pravima u našem ZPUP je: Ugovorno založno pravo predviđeno čl. 201-215 ZPUP ne bi trebalo dopunjavati nikakvim novim odredbama. Mogućnost ugovornog reguliranja iz čl. 205 koji dopušta prostiranje ugovornog založnog prava i na zakupninu odgovara potrebama prakse.

Nakon kraće pauze, Okrugli stol je nastavio radom. Mr A. Bravar je dao uvodnu informaciju o donošenju Medjunarodne konvencije o ograničenju odgovornosti vlasnika pomorskih brodova iz 1976, te o razlozima za njezinu ratifikaciju od strane SFRJ.

U diskusiji koja se nakon toga otvorila dr H. Kačić je podržao prijedlog da se nadležnim organima dade ponovno inicijativa za pokretanje postupka ratifikacije ove Konvencije. On je naglasio da su razlozi za ratifikaciju daleko brojniji od razloga protiv prihvatanja takve Konvencije, iako po toj Konvenciji za brodare nastaju povećane i dodatne obveze, a ratifikacija će zahtijevati i velike zahvate u naše pozitivno zakonodavstvo kako bi se uskladilo s odredbama Konvencije.

Prof. dr V. Filipović je sažeto i jasno akcentuirao glavne razloge koji govore za ratifikaciju ove Konvencije i predložio da se kao zaključak s ovog skupa uputi prijedlog Saveznom komitetu za saobraćaj i veze u Beogradu da pokrene postupak za ratifikaciju.

Drug V. Stalio se u ime Saveznog komiteta pridružio prijedlogu prof. dr Filipovića, ali je istakao da Savezni komitet ne može samo na osnovi prijedloga JUPP-a pokrenuti u SIV-u postupak za ratifikaciju, već da je potrebno prethodno pribaviti mišljenje i prijedlog u tom smislu od strane svih zainteresiranih radnih organizacija. Stoga je predložio da se formulirani zaključak s današnjeg Okruglog stola dostavi svim zainteresiranim brodarima, brodograditeljima i osigurateljima, i to preko Zajednice brodara i Zajednice osiguranja, kako bi ga oni podržali i uputili Saveznom komitetu u Beograd.

S obzirom da nije više bilo nikakvih daljnjih prijedloga ni javljanja za diskusiju, prof. dr V. Filipović je ustvrdio da se donosi zaključak: Okrugli stol JUPP-a ocjenjuje potrebnim ratificirati Konvenciju o ograničenju odgovornosti vlasnika pomorskih brodova iz 1976. iz sljedećih razloga: - jer je Konvencija iz 1957. o istoj materiji zastarjela; - jer je Konvencija iz 1976. pretpostavka za ratifikaciju ostalih međunarodnih konvencija i protokola koji uzimaju ovu Konvenciju kao bazu za svoje odredbe; - jer je naš ZPUP, iako mijenjan u dijelu koji se odnosi na visinu ograničenja odgovornosti brodara, ponovno neaktuelan jer ima preniske granice odgovornosti; - jer treba isključiti iz našeg pravnog sustava pojam "osobne krivnje" odnosno "nemarnosti" (kako Zakon nedosljedno prevodi engleski pojam "actual fault of privity") koji postoji po Konvenciji iz 1957, a koji je stran našem pravnom mišljenju. Ovaj zaključak dostavit će se Zajednici brodara, Zajednici osiguratelja i Saveznom komitetu za saobraćaj i veze.

Zaključno bi se moglo konstatirati da je rasprava vodjena za vrijeme trajanja Okruglog stola bila vrlo sadržajna i plodna, te rezultirala usuglašenim stavom većine sudionika o dva pitanja našeg pomorskog zakonodavstva koja imaju izuzetan značaj i za jugoslavensku pomorsku privredu i za pomorskopravnu misao, te koji istovremeno predstavlja inicijativu širokog kruga stručnjaka koji se bave pomorskim pravom i pomorskom privredom u odnosu na zakonodavnu djelatnost naših saveznih državnih organa.

Uspjeh ovog Okruglog stola, prvog u organizaciji JUPP-a, potvrdio je u potpunosti očekivanja organizatora, a vjerujemo i sudionika, kao oblik neposredne suradnje u razmjeni informacija,

i iskustava između raznih subjekata pomorske privrede, znanosti i državne uprave, pa treba očekivati da će JUPP nastaviti s ovim novim oblikom ostvarivanja svoje djelatnosti.

Ljerka Mintas-Hodak,
asistent-istraživač

SUMMARY

Ljerka Mintas-Hodak: ROUND TABLE ORGANIZED BY THE YUGOSLAV
MARITIME LAW ASSOCIATION

The Yugoslav Maritime Law Association on 14 Dec. 1984 organized a panel discussion on real rights as enacted in the Yugoslav Maritime Act and on the limitation of shipowner's liability. The panel discussion which took place in Zagreb was attended by judges, politicians, professors, scientists, solicitors and practitioners.

The unanimous conclusion reached was that it is not necessary to change or modify the provision of article 205 of the Yugoslav Code on Maritime and Inland Navigation dealing with the subject matter because it was unanimously agreed that extensive interpretation does not conflict with relevant provisions of the Yugoslav law.

The Panel reached at the same time the unanimous conclusion that the International Convention on limitation of shipowner's liability (1976) should be ratified as soon as possible and that relevant modifications in the Yugoslav Maritime Act on this topic are necessary.